

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Lausunto koskee lasten ja lapsiperheiden palveluita koskevia muutosehdotuksia. Tavoitteet ovat kannatettavia, esitetyt toteutustavat eivät. Ennaltaehkäisy on kannatettava tavoite. Olemassaoleva matalan kynnyksen moniammatillinen palvelu (perheneuvola) on pidettävä lakisääteisenä.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Esityksen tavoitteena on vahvistaa oikea-aikaista tukea, keventää hallinnollista työtä ja ehkäistä tilanteiden monimutkaistumista. Nämä tavoitteet ovat kannatettavia. Tavoitteet eivät kuitenkaan toteudu, jos uudistus käytännössä heikentää nykyistä matalan kynnyksen moniammatillista perheneuvolatoimintaa tai hajauttaa sen osaamista liian yleisluontoiseen lapsiperhepalveluun. Varhainen tuki edellyttää selkeää vastuuta, moniammatillista osaamista ja palvelun jatkuvuutta. Pelkkä palvelurakenteen joustavoittaminen ei riitä, jos perheiden on jatkossa vaikeampi hahmottaa, mistä tukea saa ja kuka vastaa kokonaisuudesta.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Sosiaalihuoltolain muutosehdotuksessa poistettaisiin nykyisen kasvatus- ja perheneuvonnan lakisääteinen asema ja korvattaisiin tämä uudella lapsiperhepalvelulla. Perheneuvolapalvelujen korvaaminen uudella palvelukokonaisuudella ilman selkeää velvoitetta moniammatillisesta osaamisesta ei tue tavoitetta vahvistaa varhaista ja ennaltaehkäisevää tukea.

Esityksessä tunnistetaan oikein tarve ehkäistä ongelmien kärjistymistä ja vahvistaa perustason lapsi- ja perhepalveluja. On tärkeää, että perheet saisivat tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ilman raskaita asiakkuusprosesseja. Katsomme kuitenkin, että perheneuvoloiden lakisääteisen aseman heikentyminen tai poistuminen sisältää merkittäviä riskejä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen saatavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta.

Perheneuvolat ovat Suomessa muodostaneet vakiintuneen, matalan kynnyksen asiantuntijapalvelun, jossa yhdistyvät:

- lasten kehityksen ja mielenterveyden osaaminen,
- vanhemmuuden ja vuorovaikutuksen tuki,
- perhesuhteiden arviointi,

- moniammatillinen työskentely,
sekä varhainen psykososiaalinen tuki.

Perheneuvoloiden erityinen vahvuus on ollut mahdollisuus tarjota ennaltaehkäisevää ja korjaavaa tukea ennen tilanteiden vaikeutumista lastensuojelun tai erikoissairaanhoidon tasolle. Varhaisen tuen vahvistaminen on myös vaikuttavuusnäkökulmasta perusteltua, sillä oikea-aikainen tuki voi vähentää raskaampien palvelujen tarvetta. Samalla palvelujen pirstoutuminen voi lisätä kustannuksia ja heikentää tuen jatkuvuutta, sillä juuri jatkuvat ihmissuhteet ovat lasten kehityksen ja vaikuttavan tuen kannalta keskeisiä.

Mikäli perheneuvoloiden asema lakisääteisenä palveluna poistuu tai niiden tehtävät sulautuvat yleisluontoisesti muihin palvelukokonaisuuksiin, on vaarana:

palvelujen alueellinen eriytyminen hyvinvointialueiden välillä, kynnyksen nousu perheiden avun hakemiseen, palvelujen painottuminen korjaavaan työhön,

sekä perheneuvoloihin kertyneen erityisosaamisen hajautuminen.

Erityisen huolestuttavaa on riski siitä, että perheiden psykososiaalinen tuki pirstoutuu useisiin eri palveluihin ilman selkeää vastuullista kokonaisuutta, jolloin perheet voivat joutua siirtymään palvelusta toiseen ilman pitkäjänteistä vastuullista tukea. Tämä voi heikentää juuri niitä tavoitteita, joita esityksellä pyritään saavuttamaan: varhaista tukea, jatkuvuutta ja vaikuttavuutta.

Pidämme tärkeänä, että:

- kasvatusta ja perheneuvontaa säilyy jatkossakin laissa tunnustettuna palveluna tai vähintään selkeästi määriteltynä tehtäväkokonaisuutena,

- hyvinvointialueille asetetaan velvoite turvata moniammatillinen lapsi- ja perhekohtainen asiantuntijatuki,

- perheneuvoloiden osaaminen integroidaan perhekeskusrakenteisiin ilman, että palvelun saavutettavuus tai erityisosaaminen heikkenee,

- sekä uudistuksen vaikutuksia lasten ja perheiden palveluihin seurataan systemaattisesti.

Korostamme, että palvelurakenteiden muutokset eivät saa johtaa siihen, että lapsiperheiden ennaltaehkäisevät ja matalan kynnyksen palvelut käytännössä heikkenevät ja raskaampien tukimuotojen tarve lisääntyy. Perheneuvolatoiminta on ollut keskeinen osa suomalaista varhaisen tuen järjestelmää, ja sen aseman turvaaminen on tärkeää, jotta uudistuksen tavoitteet ennaltaehkäisystä, vaikuttavuudesta ja oikea-aikaisesta tuesta voivat toteutua käytännössä.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työkäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

-

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

-

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Esitysluonnoksen lapsi- ja perhevaikutusten sekä yhteisvaikutusten arviointi jää puutteelliseksi. Uudistusta ei tule arvioida vain hallinnollisen selkeyden, kustannustehokkuuden tai palvelurakenteiden näkökulmasta, vaan myös lapsen edun, perheiden arjen, palvelujen saavutettavuuden, jatkuvuuden ja alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Erityisesti tulee arvioida, miten muutokset vaikuttavat pienituloisiin perheisiin, monilapsisiin perheisiin, yksinhuoltajaperheisiin, eroperheisiin, erityistä tukea tarvitsevien lasten perheisiin sekä perheisiin, joiden palvelutarve on monisyinen. Lape teki lapsi- ja perhevaikutusten arvioinnin tälle esitykselle: Lapsi- ja perhevaikutusten näkökulmasta ehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia, mutta esitetty toteutustapa sisältää merkittäviä riskejä. Varhaisen tuen, ennaltaehkäisyn ja matalan kynnyksen palvelujen vahvistaminen on tärkeää, mutta sitä ei tule tehdä poistamalla tai hämärtämällä nykyisen kasvatus- ja perheneuvonnan eli perheneuvolapalvelun lakisääteistä asemaa.

Perheneuvola on ollut lapsille, nuorille ja perheille vakiintunut moniammatillinen asiantuntijapalvelu, jossa yhdistyvät lapsen kehityksen ja mielenterveyden osaaminen,

vanhemmuuden ja vuorovaikutuksen tuki sekä perhesuhteiden arviointi. Jos palvelu sulautetaan yleisluontoiseen lapsiperhepalveluun ilman selkeää velvoitetta moniammatillisesta erityisosaamisesta, riskinä on palvelujen pirstoutuminen, alueellisen yhdenvertaisuuden heikkeneminen, avun hakemisen kynnyksen nousu ja tuen jatkuvuuden katkeaminen.

Lapsen edun näkökulmasta olennaista on, että tuki on oikea-aikaista, saavutettavaa ja riittävän osaavaa. Perheiden näkökulmasta palvelujärjestelmän tulee vähentää kuormitusta, ei lisätä tarvetta etsiä, koordinoita ja yhdistellä palveluja itse. Erityisen suuri riski kohdistuu perheisiin, joiden tuen tarve on monisyinen, kuten pienituloisiin, yksinhuoltaja-, monilapsisiin, eroperheisiin sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten perheisiin.

Tämän vuoksi kasvatusta- ja perheneuvonta tulee säilyttää laissa tunnistettuna palveluna tai vähintään selkeästi määriteltynä tehtäväkokonaisuutena. Hyvinvointialueille on asetettava velvoite turvata moniammatillinen lapsi- ja perhekohtainen asiantuntijatuki ja uudistuksen vaikutuksia lasten ja perheiden palvelujen saatavuuteen, jatkuvuuteen ja yhdenvertaisuuteen on seurattava systemaattisesti.

Fabritius Aurora

Paju Kristiina
Lapsiperheiden Etujärjestö ry